

Všestranný DIVADELNÍK profesor **JAROSLAV VOSTRÝ**
(24. 1. 1931) slaví neuvěřitelné devadesátiny

Student DAMU: v roce 1952 začal studovat obor divadelní věda a dramaturgie; ještě než skončí, je doporučen svým profesorem Františkem Götzem do redakce časopisu *Divadlo* jako elév, ale brzy je z něho řádný redaktor; absolvuje 1958 diplomovou prací o Leonidu Leonovovi (vyšla knižně pod názvem *Člověk ve hře* 1964); jeho spolužáky byli Jiřina Bohdalová, Luděk Munzar a také Ladislav Smoček – v DISKu byl dramaturgem jeho režie Laxnessovy hry *Prodaná ukolébavka* (prem. 31. 3. 1956), když jim profesori zakázali uvést Rollandovo drama z francouzské revoluce *Hra o lásce a smrti...*

Divadelní kritik a teoretik: 1956–1964 působí v časopise *Divadlo*, v devětadvaceti letech se roku 1960 stává šéfredaktorem; uveřejňuje kritické analýzy současného divadla (mj. Krejčovy umělecké činnosti v činohře Národního divadla); po Janu Grossmanovi pozve ke spolupráci kolegy ze své generace: Milana Lukeše, Jana Císaře, Leoše Suchařípu, Ivana Vojtěcha, Zdeňka Hořínka a další; pod jeho vedením si časopis získává mezi divadelníky, ale i širší veřejností stále větší autoritu a oblibu.

Dramaturg, umělecký šéf, režisér a autor Činoherního klubu: od srpna 1964 se stává dramaturgem Státního divadelního studia, roky 1965–1972 věnuje Činohernímu klubu, který založí spolu s Ladislavem Smočkem; zahajují v únoru 1965 premiérou Smočkovy hry *Piknik*, kde hraje i Jan Kačer, který ještě s výtvarníkem Lubošem Hrůzou a skupinou mladých herců přichází do Činoherního klubu z ostravského Divadla Petra Bezruče; a taky Josef Abrhám z Vinohrad; a Josef Somr a Pavel Landovský a po nich i Věra Galatíková z Pardubic; a rovnou z vojny Petr Čepek, a „na vlastní pěst“ i Jiří Hrzán a Jiří Kodet... Jaroslav Vostrý pozve do Činoherního klubu Jiřího Menzela a autorsko-dramaturgicky s ním

spolupracuje na inscenaci Machiavelliho *Mandragory*; pro dalšího filmového režiséra Evalda Schorma napíše se svou tehdejší ženou Alenou Vostrou dramaturgickou adaptaci Dostojevského *Zločinu a trestu*; v roce 1967 režíruje Pinterovy *Narozeniny* a do roku 1972 ještě hru Aleny Vostré *Na ostří nože*, vlastní dramaturgickou adaptaci Voltairova *Candida* (ve spolupráci s A. Vostrou a J. Czivišem), vlastní adaptaci Lenzova *Vychovatele* a Leonovův *Zlatý kočár... Z Činoherního klubu*, který si pod jeho vedením získal mezinárodní věhlas díky úspěšným zájezdům po Evropě včetně účasti na Světové divadelní sezoně 1970 v Londýně, musí Jaroslav Vostrý, zbavený funkce šéfa k 31. prosinci 1972, s koncem sezony odejít.

Režisérem po vlastech českých se Jaroslav Vostrý stává od poloviny 70. let, když ho vyhodí i z divadelní fakulty, kde předtím působil už od roku 1963, a když nemůže oficiálně pracovat jako dramaturg... Nevzdává se ani *psaní pro divadlo*, i když *Tři v tom*, které napsal pro herce Činoherního klubu, musí „pokrýt“ svým jménem režisér Jiří Menzel. V Činoherním studiu Ústí uvede vlastní hru *Komtesa a pěchotní důstojník* na motivy Lermontovovy novely; v Divadle J: Průchy Kladno, kde nakrátko působí i jako umělecký šéf, režíruje další svůj text, *Dubrovnickou komedii*, ale také Čechovovy aktovky, Gorkého *Letní hosty*, Shakespearova *Romea a Julii* a Aischylovu *Oresteiu*; v letech 1981–1986 je angažován do Východočeského divadla v Pardubicích, kde mimo jiné režíruje Feydeauovu komedii *Ťululum*, Molièrova *Tartuffa* a *Višňový sad* A. P. Čechova. A taky Šotolu, znovu Aischyla a Shakespeara... Skoro třicet inscenací.

Přesto stále učitelem... Na přelomu 70. a 80. let trpěný zprvu zdarma, poté jako externista u několika ročníků v DISKu a na dálkovém studiu dramaturgie, než pro nedostatek pedagogů (náhlá emigrace) mohl zase

začít učit v denním studiu; do časopisu *Amatérská scéna* píše seriály *Úvod do režie*, *Předpoklady herectví* a *Úvod do studia postavy* (1982–1986); roku 1987 se vrací jako interní pedagog na katedru režie a dramaturgie a dohání to, co kdysi na začátku 60. let začali s Františkem Štěpánkem a Janem Císařem – osnovy a skripta pro výuku nejen režie a dramaturgie: *Ejzenštejnovy lekce divadelní režie* (1987), *Předpoklady hereckého projevu* (1989), *Dobrodružství tvoření (Amatérská scéna 1991)*. V roce 1990 konečně habilitován a vyzván k profesorskému řízení. V prvním polistopadovém senátu (Akademické radě) předsedou.

Zpátky do Činoherního klubu od prosince 1989 do jara 1993: osamostatnil Činoherní klub od Divadla na Vinohradech, ke kterému byl přičleněn v roce 1976; angažoval režiséra Jana Nebeského a několik mladých herců, poté – po zvolení rektorem AMU – předal ředitelování Vladimíru Strniskovi.

Zpátky do školy: V tříletém období svého rektorování (1993–1995) prosadil přípravu a schválení doktorského studia a rozvoj umělecko- a vědeckovýzkumné činnosti – z AMU se stala vysoká škola se statutem univerzity. Na nově vzniklé katedře činoherního divadla, spojující obory herectví, režie a dramaturgie, vede několik ročníků; ke spolupráci přizve Petra Čepka, Jiřího Hála, Jana Nebeského a Vladimíra Strniska, v jeho ročnících působí i Věra Galatíková a Jan Vedral; prosazuje předměty Herecká propedeutika a Režijní, později Scénická propedeutika i Tvůrčí psaní, resp. Základy tvůrčího projevu; trvale usiluje o provázanost výuky ‘praktických’ uměleckých předmětů s vědomostními. Zaslouží se o vznik katedry teorie a kritiky, kterou vede v letech 1996–2001 coby platformu pro studium teoretické dramaturgie včetně založení celoškolních přednáškových

cyklů *Divadlo v kontextu západní / české kultury* a *Základy divadelního pojmosloví*. V roce 2001 zakládá Ústav dramatické a scénické tvorby (dnes Ústav teorie scénické tvorby) a v jeho rámci vydává se svými spolupracovníky časopis *Disk* – 42 čísel čtvrtletníku vychází v letech 2002–2012; na jeho stránkách také formuluje principy scénologie – praktické i teoretické reflexe scénických projevů „v životě“ a v umění, jejichž problematikou se od roku 2005 zabývá také edice *Disk*; v její velké a malé řadě (dosud vyšlo celkem 62 svazků) publikují pedagogové, divadelní historici i praktičtí divadelníci a v neposlední řadě absolventi doktorského studia; její jednotlivé svazky jsou určeny – jak jinak – studentům DAMU a jiných škol i jejich pedagogům a dalším odborníkům i širší veřejnosti se zájmem o scénická umění.

Ceněn a oceňován je profesor Vostrý stále! Naposledy dostal od divadelníků cenu Thálie za celoživotní přínos českému divadlu a titul emeritního profesora AMU. Tvořit nepřestává – a učit (se) taky! Jednou řekl, že když je někdo starý, neznamená to ještě, že je mrtvý.

Dílo Jaroslava Vostrého

Dramatizace, transkripce, adaptace, hry (výběr)

1965 *Zločin a trest* (dramatizace románu F. M. Dostojevského; spoluautorka Alena Vostrá), premiéra v Činoherním klubu 1966, přeloženo do němčiny, holandštiny, norštiny, finštiny, polštiny a slovenštiny

1970 *Candide* (dramatizace Voltairovy novely; spoluautoři Alena Vostrá a Jan Cziviš), premiéra v Činoherním klubu 1970, přeloženo do finštiny, srbochorvatštiny a slovenštiny

- 1971 *Vychovatel* (adaptace hry J. M. R. Lenze *Der Hofmeister*), premiéra v Činoherním klubu 1972
- 1974 *Clavijo* (přepis stejnojmenné Goethovy hry), premiéra slovensky ve Štúdiu Novej scény v Bratislavě 1976 - krycí podpis D. Drašarová
- 1975 *Komtesa a pýchotní důstojník* (hra podle Lermontovovy novely *Komtesa Mary*), premiéra v Činoherním studiu v Ústí n. Labem *1977, přeloženo do slovenštiny; televizní verze vysílána poprvé 1981
- 1976 *Být královnou v Samandalu* (volné zpracování Gozziho hry *Zobeida*; spoluautorka Alena Vostrá), premiéra v Činoherním studiu v Ústí nad Labem 1977
- 1978 *Dubrovnická komedie* (na motivy dubrovnických anonymů ze XVII. st.), premiéra v Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci 1979
- 1978 *Idiot* (dramatizace románu F. M. Dostojevského), premiéra v Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci 1979
- 1979–80 *Lotos na mrazu* (tragédie dell' arte), prvně v rámci „čteného divadla“ Divadla na Vinohradech 1989
- 1978 *Tři v tom* (komedie dell' arte), premiéra v ČK 1978 – s krycím podpisem Jiřího Menzela; přeloženo do němčiny, maďarštiny, srbochorvatštiny a slovenštiny
- 1981 *Záviš z Falkenštejna* (transkripce Hálkovy tragédie), premiéra v Jihočeském divadle v Budějovicích 1987
- 1982 *Salomena* (transkripce Adámkovy tragédie), uvedena rozhlasová verze 1986
- 1986 *Francesca di Rimini* (transkripce Nerudovy tragédie pro rozhlas), uvedeno 1986
- 1987 *Pravdivá historie o třech mušketýrech, kardinálovi, mylady a d'Artagnanovi* (podle Dumase), premiéra v Činoherním studiu v Ústí nad Labem 1993

- 1988 *Hra pro milující* (transkripce Goethovy hry *Stella*), premiéra v Divadle S. K. Neumanna v Libni 1988
- 1991 *Orestés* (přetlumočení Eurípidovy tragédie), premiéra v Činoherním klubu 1991
- 1991 *Utrpení mladého Medarda* (překlad a úprava Schnitzlerovy hry *Der junge Medardus*), premiéra v Činoherním klubu 1991
- 1994 *Čachtická paní* (hra), rozhlasová verze uvedena 1994, divadelní v Národním divadle moravskoslezském 2000
- 1997 *Červený a černý* (dramatizace Stendhalova románu), premiéra v ostravském Národním divadle moravskoslezském 1997

Teoretické práce a monografie

- 1964 *Člověk ve hře* (studie o Leonidu Leonovovi), Praha: Orbis 1964
- 1979 „Úvod do režie“, *Amatérská scéna*, roč. 1979, č. 1–12
- 1980 „Předpoklady herectví“, *Amatérská scéna*, roč. 1980, č. 1–12
- 1982 *O hereckém představování*, vyd. OKS Praha-západ 1982
- 1982 „Úvod do studia postavy“, *Amatérská scéna*, roč. 1982, č. 4–9, roč. 1983, č. 1–7
- 1983 *Proměny herectví*, vyd. OKS Praha-západ 1983
- 1987 *Ejzenštejnovy lekce divadelní režie* (skriptum DAMU), SPN 1987; prvních pět kapitol in: *Slovenské divadlo*, roč. 1986, č. 4
- 1989 „Dobrodružství tvoření“, *Amatérská scéna*, 1989, č. 1–11
- 1990 *Drama a dnešek* (studie o dramatu), Praha: Československý spisovatel 1990, ISBN 80-202-0166-1
- 1991 *Předpoklady hereckého projevu* (učební text pro literárně-dramatické obory ZUŠ, hudebně-dramatická odd. konzervatoří a dramatické obory vysokých uměleckých škol), vyd. MŠMT 1991
- 1996 *Petr Čepek. Talent a osud* (monografie), Praha: Achát 1996, ISBN 80-902221-0-2

- 1998 *O hercích a herectví* (studie o herectví), Praha: Achát 1998, ISBN 80-902221-7-X
- 1996 *Činoherní klub 1965–1972. Dramaturgie v praxi* (studie o divadle), Praha: Divadelní ústav 1996, ISBN 80-7008-061-2
- 1997 *Zdeněk Štěpánek. Herec a dějiny* (monografie), Praha: Achát 1997, ISBN 80-902221-2-9
- 2001 *Režie je umění* (studie o režii), Praha: Akademie múzických umění v Praze 2001, 2009; ISBN 80-85883-93-7
- 2008 *Obraz a příběh – Scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění* (spoluautor Miroslav Vojtěchovský) (soubor scénologických studií o dramatickém a výtvarném umění), Praha: KANT – Karel Kerlický & AMU v Praze 2008, ISBN 978-80-86970-86-8
- 2009 *Je dnes ještě možné herecké umění? (Příspěvek ke scénologii herectví)* (spoluautorka Zuzana Sílová; analýzy inscenací v předních berlínských a pařížských divadlech a hereckého umění jejich protagonistů), Praha: KANT – Karel Kerlický 2008; ISBN 978-80-7437-009-0
- 2010 *Scénologie dramatu. Úvahy a interpretace* (drama jako scénický projekt: na konkrétních příkladech sleduje autor opakující se vývoj od improvizovaného projevu k psanému dramatickému textu s důrazem na zkoumání jeho slovesné stránky), Praha: KANT – Karel Kerlický 2010; ISBN 978-80-7437-036-6
- 2012 *Scénování v době všeobecné scénovanosti (Úvod do scénologie)* (základní pojmy, které vymezují pole pro zkoumání doby „všeobecné scénovanosti“, v níž podle autorova přesvědčení žijeme, analyzuje a interpretuje autor na konkrétních příkladech z každodenního života i z oblasti umění), Praha: KANT – Karel Kerlický 2012, ISBN 978-80-7437-081-6
- 2013 „Zvláštní umění“, studie v monografii *Sláva a bída herectví*, věnované českému herectví nejen v době německé okupace, Praha:

- KANT – Karel Kerlický 2013, ss. 21–42; ISBN 978-80-7437-109-7
- 2014 *O hercích a herectví* (druhé, rozšířené a přepracované vydání monografie věnované herectví), Praha: KANT – Karel Kerlický 2014; ISBN 978-80-7437-141-7
- 2014 „Historické (politické, ideologické) a osobní“, in *Frejkovy Schovávané na schodech (Poezie a politika)* (studie v monografii věnovaná kontextu posledního veřejného vystoupení velkého českého režiséra před jeho sebevraždou), Praha: KANT – Karel Kerlický 2014, ss. 94–120; ISBN 978-80-7437-147-9
- 2014 „Divadlo, doba a divadelní ředitel“, in (týž – editor, spolueditorka Zuzana Sílová) *Městská divadla pražská v éře Oty Ornesta (1950–1972)* (studie v monografii věnované divadlu na pomezí zábavy a umění nahlíží problematiku v širším historicko-sociálním kontextu), Praha: KANT – Karel Kerlický 2013, ss. 5–32; ISBN 978-80-7437-145-5
- 2017 *České drama a český hrdina* (spoluautorka Zuzana Sílová) (soubor studií zkoumajících vztah postavy uměleckého díla a hrdiny „ve skutečnosti“), Praha: KANT – Karel Kerlický 2017; ISBN 978-80-7437-242-1
- 2018 *Stanislavského objev herecké kreativity a jeho sociokulturní souvislosti* (studie věnovaná Stanislavského pojetí herectví jako tvorby, což souvisí s fenoménem tak charakteristickým pro období modernity, jaký představuje objev lidské kreativity; proto nebylo možné pominout vývoj, který K. S. Stanislavskij /1863–1938/ dovršuje: vývoj od výkonu v roli k tvorbě postavy a od představení psaného textu k inscenaci), Praha: KANT – Karel Kerlický 2018; ISBN 978-80-7437-261-2

2020 *Scénování a umění* (Jak odlišit skutečné umění od všeho, co je dnes pokládáno za „kreativní“?), Praha: KANT – Karel Kerlický; ISBN 978-80-7437-333-6

Dostupné audio- a videomateriály:

Rozhovor s Janem Lukešem a Janem Schmidem v ČT – Třistatřicetři, 2011

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096008034-tristatricettri/211562254200004/>

Magický Činoherní klub:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10779169058-magicky-cinoherni-klub/>

Večer s Jaroslavem Vostrým – Český rozhlas 2015 – ukázka z pořadu:

<https://vltava.rozhlas.cz/clovek-nikdy-nema-jen-jeden-talent-aneb-vecer-s-jaroslavem-vostrym-5044848#volume>

České drama a český hrdina – rozhlasový seriál na Vltavě 12 dílů:

<https://vltava.rozhlas.cz/ceske-drama-a-cesky-hrdina-5018655>